

## Velkommen til Kongernes Jelling

Orienteringsklubben Gorm har fremstillet et kort over monumentområdet, som den kalder Kongernes Jelling.

Det er området omkring Jelling Kirke, hvor de to berømte Jellingsten og to kæmpegravhøje ligger, monumenter som vikingekongerne Gorm den Gamle og Harald Blåtand skabte for mere end 1000 siden, omkranset af den fantastiske palisade. Også den ældste del af Jelling By med det nye oplevelsescenter Kongernes Jelling, uddannelsesinstitutionen UCL og Byens Hus er med på kortet.

Kortet kan downloades fra [www.findveji.dk](http://www.findveji.dk)

## Museet, Kongernes Jelling

Kongernes Jelling er en del af Nationalmuseet og udstillingerne fortæller om Jellings historie, især med vægt på vikingetiden.

Fra tagterrassen kan du få overblik over hele området beskrevet i folderen her. Det er gratis at besøge museet.

## Deltagere i projektet

Folderen er udarbejdet af Dansk Orienterings-Forbund under "Find vej i Danmark" på oplæg af medlemmer af OK Gorm.

Historierne på de enkelte poster er skrevet af overinspektør Hans Ole Matthiesen, Kongernes Jelling og journalist Leif Baun, Vejle Amts Folkeblad.

Tak til Jelling Menighedsråd og Jelling Turist- og Handelsstandsforening.



## Få historierne til posterne

OK Gorm vil gerne invitere dig på en spændende tur i området, hvor du ved hjælp af kortet i folderen "Find vej i Kongernes Jelling" kan finde 20 forskellige poster. Hver post har en historie. Posterne er ikke markeret i området, så du må være nøjagtig med din kortlæsning. Tager du posterne i rækkefølge er turen ca. 3400 m lang. Historierne kan du få på to måder:

1. Du kan vælge at læse historien om den enkelte lokalitet i folderen.
2. Du kan få historierne læst op via din smartphone. Scan QR-koden herunder og hent appen TravelTales. Vælg dernæst turen "Kongernes Jelling" fra listen "Find vej i DK", og du vil få historierne, der hører til hver post. Fortællingen starter automatisk, når du finder posten.

Androd:



iPhone:



## Prøv Quiz på mobilen

Scan QR-koden her, eller find "Kongernes Jelling" på [www.findveji.dk](http://www.findveji.dk). Vælg Quiz-rute og start turen.

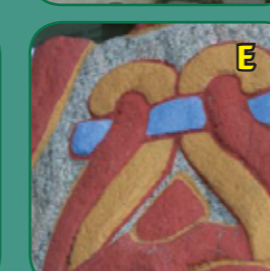
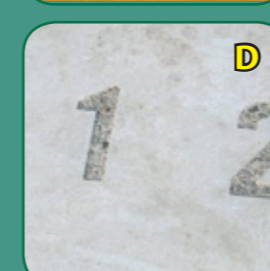
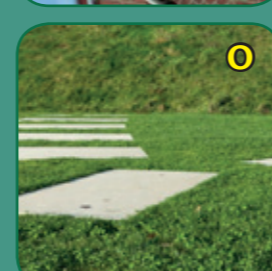
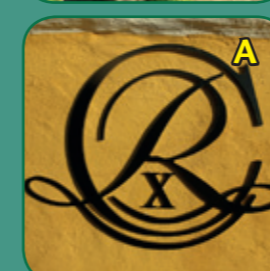
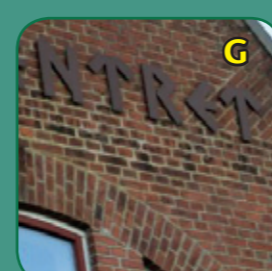
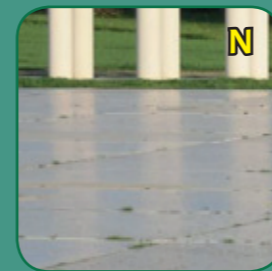


Ved hver post på ruten får du et spørgsmål, du skal besvare på din smartphone. Du skal angive en kode for at få spørgsmålet, og koden er det bogstav, du finder på det foto, som hører til posten.

## Prøv foto-orientering

Til hver post hører et foto. Hvert foto har et kodebogstav, og når du har skrevet de rigtige bogstavkoder under postens nummer i skemaet under kortet, får du en vigtig passage i Harald Blåtands tekst på den store runesten.

**Foto-orientering:** Find posterne, og find billedet, der hører til, og løs bogstavgåden.



## Kortet

Et orienteringskort viser mange detaljer, som er markeret med forskellige signaturer. Nord er altid opad (som teksten vender), og målestokken på kortet er her 1:4000, så 1 cm på kortet er 40 m i virkeligheden.

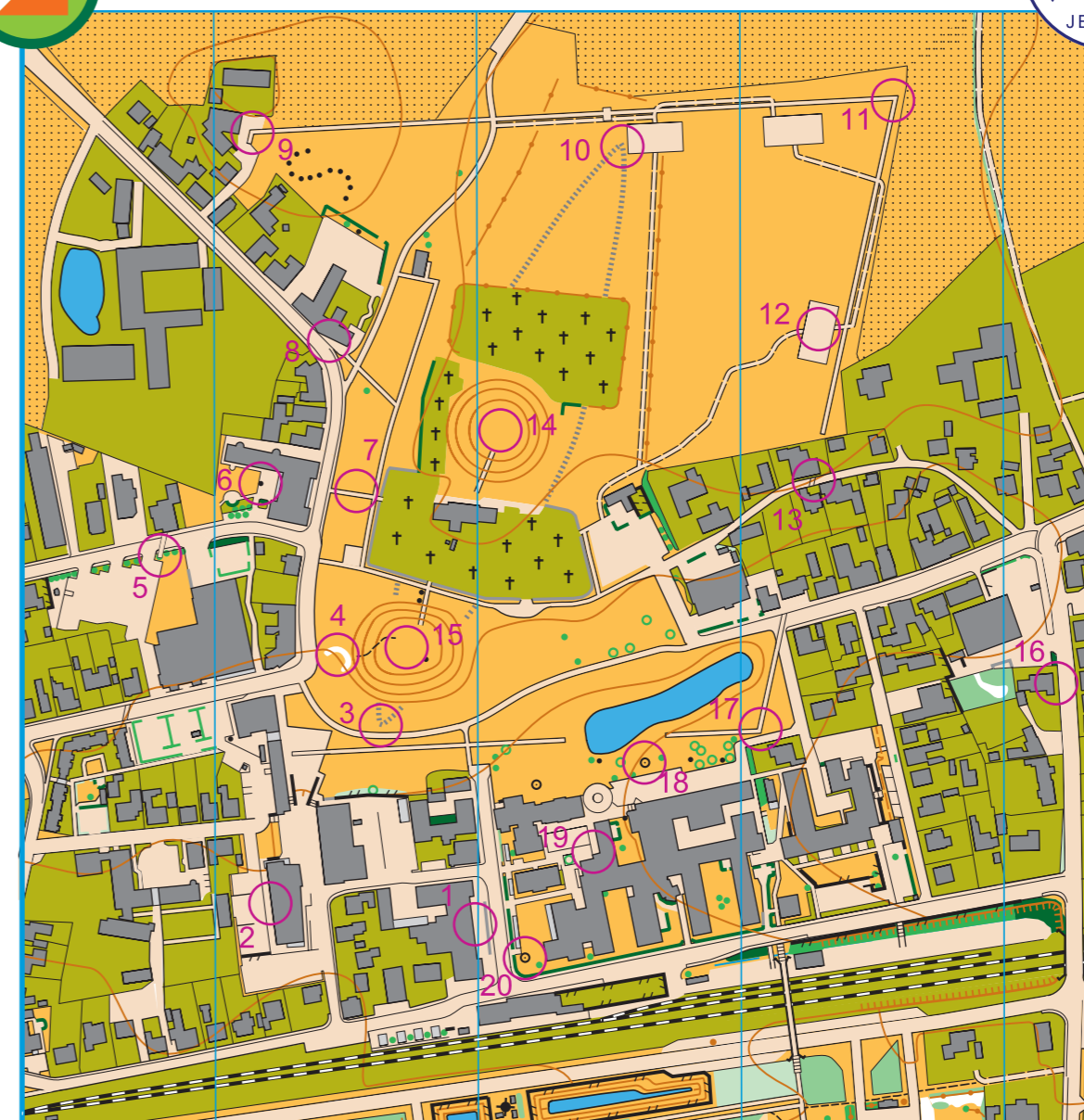
Den olivengrønne farve angiver privat område eller område, hvor der skal vises specielle hensyn (kirkegården).

Stier, p-pladser og veje er markeret med lysebrun farve, og græsområder, hvor du kan færdes frit, er markeret med gult.

find vej i ...



# Kongernes Jelling



Post	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	
Foto																					

find vej i ...



# Kongernes Jelling





# Find vej i Kongernes Jelling . . .

## Hvad er Find vej i Danmark?

Find vej i Danmark er en forenklet form for orientering. De fleste "Find vej i..." er i skove og parker, hvor man også vil kunne løbe.

Med Find Vej i Kongernes Jelling henvender OK Gorm sig mere til besøgende i byen, der ønsker at gå en tur rundt i byen og monumentområdet med kort i hånd og samtidig få nogle spændende og lærerige historier.

Måske får du efter din tur lyst til at finde vej andre steder. Der er faste poster i skove og parker i hele landet.

Se mulighederne på [www.findvej.dk](http://www.findvej.dk)



## OK Gorm

OK Gorm er en orienteringsklub med ca. 175 medlemmer og ca. 80 skimedlemmer.

OK Gorm blev stiftet i 1973 og fik navn efter kong Gorm. Vikingehjelm er blevet klubbens logo.

Klubben har sit eget klubhus, Abrahamsens Gård, beliggende Skovgade 27C, Jelling. Stedet er velegnet som udgangspunkt for vandreture i den skønne natur omkring Fårup Sø og Jelling Skov på kanten af Grejs Å-dal.

Med udgangspunkt fra Abrahamsens Gård kan man med folderen Find vej i Jelling Skov i hånden gå på opdagelse i Jelling Skov.

Klubben har også udarbejdet Find vej i Give Museumsskov og Give Syd.

Skulle du få lyst til at vide mere om orientering er OK Gorm klar til at hjælpe dig.

Kig ind på klubbens hjemmeside

[www.okgorm.dk](http://www.okgorm.dk) eller kig forbi en tirsdag aften i sæsonen, hvor vi træner fra Abrahamsens Gård.



## Post 1: Rune-Centret

Rune-Centret blev ombygget til butikscenter i 1979. Bygningen er fra 1926 og var bygget som afløser for et ældre mejeri et andet sted i byen. At Runecentret oprindeligt er et mejeri ses på det store vindue med buet overkant på facaden ud mod Stationsvej. Mejeriet var blandt andet kendt for en stor eksport af hytteost til de amerikanske soldater i Tyskland efter anden verdenskrig.

## Post 2: Byens Hus

Byens Hus er et mødested for alle Jellings indbyggere – en slags moderne forsamlingshus. Her er bl.a. bibliotek, café og koncertscene, lokaler for Jelling Musikfestival, biograf, bryggeri og udstillingslokaler. Huset ligger på den plads, hvor tidligere Jelling Mølle lå. Byens Hus blev indviet 10. oktober 2010 klokken 10 minutter over 10.

## Post 3: Skibssætningens sydspids

Ud af Sydhøjen dukker to rækker hvide fliser: Her lå den sydligste del af en ca. 350 meter lang skibssætning. Den bestod af to rækker sten, der stod på højkant i en spids oval, så de dannede omridset af et skib set oppe fra. Mange af de omkring 300 sten har været over en meter høje. Stenene omfavner Nordhøjen, der ligger midtskibs. En skibssætning er en gravmarkering og kendes i stort tal fra bl.a. Lindholm Høje ved Aalborg. Den er nok bygget midt i 900-tallet. Dele af stenrækkerne er bevaret under Sydhøjen.

## Post 4: Kongens lysthus

Kongens lysthus kaldes en halvcirkel af lindetræer midt i byen i folkemunde. Oprindeligt blev træerne plantet i en hel cirkel i forbindelse med Kong Frederik den syvendes besøg i Jelling i 1857. I 1861 besøgte kongen igen Jelling. Midt mellem træerne lige vest for Sydhøjen stod hans telt. Herfra kunne han følge med i udgravningerne dét år i de to Jellinghøje. Nogle af lindetræerne blev fjernet ved en vejudvidelse i 1936. Resten blev fredet i 1980.

## Post 5: SuperBrugsens p-plads

Parkeringspladsen bag SuperBrugsen er ganske skæv, men ideen er klar: Østkanten af pladsen følger den palisade, som her blev udgravet af arkæologerne, og som du andre steder kan se markeret med store hvide søjler. I vejen er en markering med hvide betonplader, der viser konstruktionen: En række stolper gravet ned i en grøft og holdt på plads med støtte-stolper, der stod med godt en meters afstand på begge sider af den massive trævæg.

## Post 6: Runesten i farver

Mange runesten havde farver, dog måske knap så farverige som den, der står ved Museet, Kongernes Jellings vestside. Den blev skabt i 2004 og 2005 som en selvstændig udsmykning i den såkaldte Mammenstil fra vikingetiden, som den store runesten foran kirken også blev hugget i ca. 950 år tidligere. Erik Sandquists mange hammerslag lettede stenen for 300-400 kilo granit eller næsten 10 procent af dens oprindelige vægt.



Bunden af palisaden i Smededammen.  
foto: Leif Baun

## Post 7: Mindeplade

Midt i plænen mellem Kongernes Jelling og kirken ligger en plade med rombeformet ramme og årstallet 2012. Rammen er en gengivelse af formen på den palisade eller indhegning, som Harald Blåtand lod rejse af træ, der er fældet i år 968. Pladen blev nedlagt 3. august 2012 som start på arbejdet med at synliggøre de fund, der er gjort i oldtidsområdet siden 2006: Palisade, skibssætning og trelleborghuse fra vikingetiden.

## Post 8: Jelling Kro

En kros placering viser, hvor trafikken var, dengang den blev anlagt. Men samtidig skaber den også selv aktivitet. Da stueplanet af den nuværende kro i Jelling blev bygget omkring 1820, blev den placeret ved en trekantet plads, hvor vejene fra Horsens, Herning og Vejle mødtes. Midt i 1800-tallet begyndte man at holde markeder på pladsen nord for kroen. Postkontoret kom til i nabohuset 1877. Efterhånden var her funktioner som dyrlæge, bager, købmand, smed, snedker, markedsplads og telegrafstation. Frem til slutningen af 1800-årene holdtes auktioner, møder for sogneråd og foreninger samt valg på kroen. Danmarks sidste hestetrukne diligence mellem Vejle og Brande stoppede ved kroen frem til 1912.

## Post 9: Palisadens nordvesthjørne

Fra palisadens nordvestlige hjørne har du en fantastisk udsigt over hele den nordlige palisadevæg, der engang indgik i det 4-sidede anlæg. Siderne står på nærmest rette linjer, og hver af siderne er ca. 360 meter lange. Arealet indenfor er dermed ca. 130.000 kvadratmeter eller 13 hektar stort. Søjlerne i det nordvestlige hjørne viser placeringen af de to træstammer, der støttede selve palisadens tømmerkonstruktion.

## Post 10: Skibssætningens nordspids

10 steder er de store hvide fliser løftet en smule op fra jordoverfladen. Det er for at vise, at under disse fliser ligger de originale sten, der engang stod på højkant og formede omridset af et skib set i fugleperspektiv. Engang i fortiden blev man trætte af, at de stod i vejen for dyrkning af marken. Det var før dynamittens tid, så stenene blev fjernet ved, at man gravede store huller lige ved siden af stenene. Heri blev de så væltet ned. Andre dele af skibssætningen er bevaret som to stenrækker under Sydhøjen.

## Post 11: Palisadens nordøsthjørne

I det nordøstlige hjørne får man et godt indtryk af palisadens storhed. Her fornemmer man palisadens høje vægge mod både sydsydvest og vest. Fra hjørnet ind til flagstangen midt på Nordhøjen er man kun halvvejs gennem Haralds storslæde anlæg: Ca. 130.000 kvadratmeter indhegnet kongsgård. På den længste led fra nordøsthjørnet, over sydhøjens centrum og ned til sydvesthjørnet er afstanden mere end 550 meter.

## Post 12: Tre Trelleborghuse

Tre steder indenfor palisaden fandt arkæologer spor efter datidens typehuse: Trelleborghuset, opkaldt efter husene fra Harald Blåtands ringborg i Trelleborg ved Slagelse. Husene er delt i fjerdedele, hvor de midterste to fjerdedele var ophold og i hver ende en fjerdedel til opbevaring. 24 meter lange og med ens afstand ud til palisaden. To af husene har ikke spor efter et ildsted, så har der overhovedet boet folk her om vinteren? Eller ændrede Harald sine byggeplaner midt i det hele? Måske gjorde man ikke husene helt færdige, for efter historien blev Harald dræbt i et oprør engang omkring 985. Og sønnen Svend Tveskæg var mere interesseret i at erobre England end i faderens byggerier her i Jelling.

## Post 13: Palisademarkering på Thyrasvej

Den hyggelige smalle Thyrasvej kan måske være den oprindelige adgangsvej ind til hele palisadeområdet. Midt i vejen viser de lyse betonplader, hvor palisaden engang lå. Måske ligger der endnu en port ind til området et sted under pladerne? Hidtil er der kun fundet en port i palisaden, og den ligger ved skibssætningens nordspids. Ca. en tredjedel af det samlede palisadeforløb på 1440 meter er udgravet af arkæologer.

## Post 14: Nordhøjen

Nordhøjen tæt på kirken er efter de nyeste teorier bygget i to omgange. Først har der været en mindre høj midt i skibssætningen. I midten af den blev bygget et gravkammer af træ. En træstamme fundet lige over gravkammeret er via årringene dateret til at være fældet i vinteren 958/59. Måske er Harald Blåtands far kong Gorm den Gamle gravsat i dette gravkammer. I så fald er årstallet 958-59 også hans dødsår. Over dette gravkammer blev højen bygget større, og det er den Nordhøj vi ser i dag. Der er ikke fundet knoglerester af den døde ved undersøgelserne i 1820 og 1861. Måske skyldes det, at den døde er flyttet til en begravelse et andet sted. I gravkammeret fandt man Jellingbægeret og stykker af træudskæringer af kongelig kvalitet.



Arkæologer undersøger palisadespor.  
foto: Leif Baun

## Post 15: Sydhøjen

Sydhøjen er den største høj fra Danmarks vikingetid, mindst 10 meter høj. Den midterste tredjedel af højen er undersøgt, da man i 1941 gravede sig hele vejen ned gennem højen fra toppen. Der blev ikke fundet en begravelse. Måske er der ikke begravet nogen i højen. I højens centrum fandt man en tilhugget egestamme. Måler man afstanden fra stammen og op til centrum af Nordhøjen og dividerer med to, ja så kommer man til midten mellem de to høje. Og præcis her står den store Jellingsten. Den blev sat på sin nuværende plads ca. 965-70. Stenens runer fortæller bl.a., at kong Harald gjorde danerne kristne. På samme tid er Sydhøjen nok opført. Det skete over adskillige år.

## Post 16: Oluf Rings barndomshjem

Nu står der POLITI på det grønne skilt på facaden, men huset er også barndomshjem for en af vore store komponister: Oluf Ring. "Se nu stiger solen", "Danmark nu blunder den lyse nat" og "Hvor smiler fager, den danske kyst" er blandt hans kendteste melodier. Han blev født i Jelling i 1884, hvor hans far var seminarilærer. Det blev Oluf Ring også selv. Han var ansat ved det fynske Skårup Seminarium indtil sin død i 1946.

## Post 17: Palisadens sydøsthjørne - Smededammen

Smededammen har navn efter en bysmedje, der lå på nordsiden af dammen indtil 1919. I den lerede bund under dammen fandt man i 2013 tømmer fra den palisade, der engang omgav hele monumentområdet. Årringene afslørede, hvornår den blev bygget: I årene omkring 968 eller kort derefter. Palisaden var en mur af egetræstolper. De målte ca. 15 gange 30 cm og var mindst fire meter lange, hvoraf den ene meter var gravet ned i jorden. Palisadehegnet omkreds var 1440 meter.

## Post 18: Uffestenen

Uffestenen fik sin nuværende plads i 2013. Den blev rejst i 1913, hvor ca. 80 seminarieelever med en hestetrukken blokvogn slæbte topstenen over 20 km fra Lindet til Jelling. Stenens symboler minder om Tyskland og Uffe hin Spage, der i tvekamp på grænsen mod Tyskland genvandt danernes frihed. Dermed blev stenens frihedsbudskab højaktuelt i 1913, for dengang var Sønderjylland helt op til Kolding under tysk herredømme efter krigen i 1864. Uffestenen stod oprindeligt ved nordsiden af Vejlevej, der blev afløst af en sti i 2012.

## Post 19: UCL - Jelling Seminarium

Jelling Seminarium åbnede i 1841. Det skete som led i kampen for at skaffe dansksindede lærere til Sønderjylland, hvor tysk sprog var på vej frem i Slesvig. Der lå et seminarium i Tønder, men det blev anset for tysksindet. Det nye seminarium skulle være en modvægt i sprogkampen, men det måtte ikke være for tydeligt. Derfor blev det placeret så langt væk fra det omstridte område som i Jelling. Læreruddannelsen er landets næstældste. Siden 1982 er der også uddannet pædagoger på Jelling Seminarium, der i dag er en del af University College Lillebælt.

## Post 20: Talerstolen

Jelling var i mange år centrum for folkelige møder, og derfor var en talerstol en nødvendighed. Talerstolen blev opstillet i 1915 lige nord-øst for Sydhøjen, da det første hus var fjernet som led i frilæggelsen af Sydhøjen, der var helt omgivet af stationsbyhuse. I 1951 blev den flyttet ned i et hjørne af seminariets have, fordi den stod nærmest oveni en del af skibssætningen.